

OŚWIADCZENIE
RADY MIEJSKIEJ W GOSTYNIU

Z DNIA 9 MARCA 2023 r.

w sprawie uczczenia twórców Konstytucji Marcowej 1921 r.

Po rozpatrzeniu petycji złożonej przez THINK TANK - GENESIS POLONIAE w sprawie uroczystego uczczenia przez polski samorząd 100. rocznicy uchwalenia pierwszej - Polskiej Republikańskiej Konstytucji (Konstytucji Marcowej) z 1921/22 r. Rada Miejska w Gostyniu wyraża uznanie i szacunek dla twórców Konstytucji Marcowej 1921r. oraz docenia jej znaczenie w odbudowie Polski po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. Konstytucja ta została przyjęta przez Sejm Ustawodawczy 17 marca 1921 roku i opublikowana 1 czerwca tegoż roku. Wiele jej postanowień weszło jednak w życie dopiero po wyborach do parlamentu w 1922 roku i wyborze prezydenta. Obowiązywała do 23 kwietnia 1935 roku. Była to pierwsza nowoczesna polska konstytucja. Wprowadzała ustrój republiki demokratycznej o parlamentarno-gabinetowym systemie rządów. Władzę zwierzchnią przyznawała Narodowi. Jednym z najistotniejszych postanowień konstytucji było zniesienie wszelkich przywilejów stanowych obywateli Rzeczypospolitej. Stwierdzała ponadto, iż wszyscy są równi wobec prawa i w ten sposób jako pierwsza ustawa zasadnicza w pełni uznawała prawa wyborcze kobiet.

Prace nad konstytucją w niepodległej Polsce zainicjował rząd premiera Jędrzeja Moraczewskiego (jednego z przywódców Polskiej Partii Socjalno-Demokratycznej) utworzony 17 listopada 1918 roku. Kontynuował je powołany 16 stycznia 1919 roku przez Tymczasowego Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego kolejny rząd niepodległej Polski z Ignacym Paderewskim na czele. 25 stycznia 1919 roku utworzono komisję – tzw. „Ankieta dla oceny projektów konstytucji”. 10 lutego 1919 roku odbyło się pierwsze posiedzenie Sejmu Ustawodawczego. Dzień ten ogłoszono świętem narodowym. Wśród posłów znaleźli się m.in. reprezentanci ziemi gostyńskiej – Franciszka Wilczkowiakowa i Szczepan Kaczmarek. Głównym zadaniem Sejmu Ustawodawczego było uchwalenie konstytucji.

Przyjęcie konstytucji nastąpiło 17 marca 1921 roku. Data jej przyjęcia nie była przypadkowa – 20 marca odbyć się miał plebiscyt na Górnym Śląsku. Politycy polscy starali się przekonać jak największą liczbę Ślązaków do głosowania za przyłączeniem ich regionu do Macierzy. W tym też celu rok wcześniej Sejm Ustawodawczy przyznał autonomię województwu śląskiemu, nadając mu odrębną konstytucję – *statut organiczny*. Dzień po

uchwaleniu konstytucji podpisano w Rydze traktat pokojowy z Rosją – dokument kończący wojnę polsko-bolszewicką.

Konstytucję otwierała preambuła autorstwa posła na Sejm Ustawodawczy księdza Kazimierza Lutosławskiego, rozpoczynająca się od słów: „W imię Boga Wszechmogącego! My, Naród Polski, dziękując Opatrzności za wyzwolenie nas z półtorawiekowej niewoli, wspominając z wdzięcznością męstwo i wytrwałość ofiarnej walki pokoleń, które najlepsze wysiłki swoje sprawie niepodległości bez przerwy poświęcały...”. Preambuła zawiera szereg odwołań do *Konstytucji 3 Maja*, akcentując tym samym, że państwo polskie odrodzone w 1918 roku jest kontynuacją Polski przedrozbiorowej.

Konstytucja składała się ze 126 artykułów, podzielonych na 7 rozdziałów („Rzeczpospolita”, „Władza ustawodawcza”, „Władza wykonawcza”, „Sądownictwo”, „Powszechne obowiązki i prawa obywatelskie”, „Postanowienia ogólne”, „Postanowienia przejściowe”). Przyjęta ustawa zasadnicza stwierdzała, że państwo polskie jest Rzeczypospolitą. Struktura państwa oparta została na trójpodziale władzy. Sejm i senat uzyskały nadrzędne stanowisko nad innymi organami państwowymi. Obie izby pochodziły z wyborów pięcioprzymiotnikowych: powszechnych, tajnych, równych, bezpośrednich i stosunkowych (proporcjonalnych). Prawo wybierania, tzw. czynne prawo wyborcze do sejmu, otrzymali obywatele polscy, którzy ukończyli 21 lat, do senatu zaś – po ukończeniu lat 30. Prawo wybieralności, to jest bierne prawo wyborcze do sejmu, po ukończeniu lat 25, do senatu – 40, a więc przedstawiciele w pełni dojrzałej i ustabilizowanej części ludności. Kadencję 444 posłów i 111 senatorów przewidziano na 5 lat. Konstytucja wprowadzała system rządów parlamentarnych – powołany przez prezydenta rząd sprawował władzę wykonawczą dopóty, dopóki miał zaufanie parlamentu; wprowadzono instytucję odpowiedzialności parlamentarnej ministrów.

Ustawa zasadnicza gwarantowała obywatelom ochronę życia, wolności i mienia, bez różnicy pochodzenia, narodowości, języka, rasy lub religii; zapewniała wolność słowa, prasy oraz swobodę zawiązywania związków i stowarzyszeń. Nestor polskich historyków prawa, Juliusz Bardach, charakteryzując *Konstytucję Marcową*, napisał: „Była to konstytucja niepodległości, która miała tę niepodległość poświadczyć, ale i umacniać jako czynnik integrujący młodą państwowość polską. Stanowiła uroczyste legislacyjne potwierdzenie odzyskanej suwerenności państwowej”.

Rada Miejska w Gostyniu wyraża najwyższe uznanie twórcom i obrońcom konstytucji
marcowej w 100. rocznicę jej uchwalenia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY
Miroslaw Zywicki